

EMLÉKKÖNYVEK AZ AMERIKAI ÉS A KANADAI MAGYAR DIASZPÓRÁRÓL

■ 1. Különleges kötetet lapozhattunk fel 2015 januárjában: az Amerikai Magyar Koalíció (Hungarian American Coalition, HAC) 2012 májusában megjelent, a szervezet huszadik évfordulójára kiadott jubileumi kiadványát. A kitűnően tervezett, elegáns grafikai szerkesztésű könyvből alaposan tájékozódhatunk az amerikai magyar diaszpóra ezen jelentős ernyőszerzetének két-évtizedes, sokrétű tevékenységéről, amelyben helyet kapnak – az amerikai magyar közösség számára és az annak életébe bekapcsolódó kulturális, politikai, gazdasági élet számos szereplője körében – a nagy népszerűségnek örvendő „Mikulás-vacsorák”, az oktatási támogatások, ösztöndíjak, az USA kormányzati programjaiban való tevékeny részvétel, a magyar kultúrát széles körben népszerűsítő rendezvények, de az emberjogi tevékenységek is.

Az angol nyelvű kötetet Lauer Rice Andrea (a HAC alelnöke), Lauer K. Edith (a HAC első elnöke, jelenleg *Chair emerita*) és Avvakumovits Katica ('56-os menekültek leszármazottja, a Magyar Emberi Jogokért Alapítvány munkatársa) írta és szerkesztette, a letisztult, magyar népi díszítőművészet digitális közegbe emelt elemeit stílusosan felhasználó arculatért Lorelei Grazier Danilchick felelt. A kék-piros, stilizált kalotaszegi hímzésmotívumokra emlékeztető dizájnlemek kitűnően foglalják keretbe a kötet által bemutatott húsz esztendőt, úgy, hogy a szó szoros értelmében keretbe foglalják azt, ezáltal is kiemelve a HAC tevékenységének kulturális telítettségét.

Az 1991. augusztus 20-án bejegyzett, Washington D. C.-i székhelyű Ko-

alíció két évtizedét összefoglaló kötet kimerítő körképet ad arról, hogy miképpen helyezkedtek el, boldogultak, illeszkedtek be Amerika sokszínű, multikulturális, ám ellentmondásoktól sem mentes társadalmába a magyar nemzetiségű kivándorlók, miként honosodtak meg ott, miként váltak az Óperencián túli világ meghatározó személyiségeivé.

Teleki N. Maximilian, a Koalíció elnöke bevezetőjében kiemeli a szervezet NATO-bővítésben játszott szerepét, a kisebbségi jogok védelmében kifejtett tevékenységét, és jelzi, hogy céljuk Magyarország és az USA közti kapcsolatok megerősítése, a magyarországi demokratikus intézmények támogatása, ezáltal a két kultúra gazdagodásának elősegítése. Köszöntőjében az elnök kitér arra is, hogy a Koalíció sokrétű tevékenységet fejtett ki és szándékszik kifejteni az „anyaországokon” (Magyarország, USA) kívül Romániában, Szlovákiában, Szerbiában és Ukrajnában is.

A dokumentumértékű, gazdag fényképanyagot tartalmazó, nagyformátumú kötet részletesen ismerteti a HAC alapításának körülményeit, a létrehozásában kulcsszerepet játszó politikai és közéleti személyiségeket, köztük Bertalan Imre lelkeszt, az Amerikai Magyar Református Egyesület (Hungarian Reformed Federation of America) elnökét, Taraszovics Sándort, Hám Tibort, Kovács Árpádot, Szekeres Zsoltot, Koszorús Frankot, Ludányi Andrást, Fekete Pált, Újvági Petert stb., akik washingtoni és országos magyar szervezetek képviselőiként, valamint magán-személyekként vettek részt a Koalíció elindításában. Az alapító tagok húsz

Andrea Lauer Rice– Edith Lauer K.– Katica Avvakumovits (eds.): *The Hungarian American Coalition. The First 20 Years.* Washington D. C. 2012.

Dancs Rózsa (szerk.): *A torontói magyar közösség emlékkönyve. History of Toronto's Hungarian Community. 1938–2011.* Kaleidoscope Publishing, Toronto, 2012.

főt számláló listája a kötet 10. oldalán olvasható, és a tagok névsorát, valamint az általuk képviselt intézményeket áttekintve meggyőződhetünk arról, hogy az amerikai magyarok már létező szervezeteinek széles skálája vett részt a HAC létrehozásában. A teljesség igénye nélkül: az alapítók között megtaláljuk a történelmi egyházak magyar képviselőit, emberjogi aktivistákat (mind az Amerikai Emberi Jogok Tanácsának, mind a Magyar Emberi Jogokért Alapítványnak a képviselőit), de az Amerikai Magyar Cserkészszövetség, a Bessenyei Kör, a Bethlen Otthon, a Magyar Baráti Közösség (Hungarian Communion of Friends) is képviseltette magát, jeles magánszemélyek mellett (Lauer Edith, Teleki G. Paul, Kádár Géza stb.). A HAC tehát olyan fórumként határozta meg magát, amely részt vállal az amerikai magyarok életének gyakorlatilag minden vonatkozásában, amelynek tevékenysége széles kulturális, oktatási, diplomáciai, de tudományos spektrumot is lefed.

A kötetből, de közvetlen tapasztalatainkból is megtudhatjuk, hogy ezt a jelentős szellemi tőkét sikerrel hasznosították mind az amerikai, mind az anyaországi, mind pedig a Kelet-Európában kisebbségi sorsba kényszerült magyarság kultúrájának, nemzeti önazonosság-tudatának megőrzésében.

A rövid történelmi áttekintésből (8–10. oldalak) megtudhatjuk, hogy a Magyar Emberi Jogokért Alapítvány kulcs szerepet játszott a HAC létrejöttében, azáltal, hogy kongresszusi meghallgatásokon, diplomáciai fórumokon képviselte a magyar kultúra- (és önazonosság-) megőrzés fontosságának elveit.

Lauer Rice Andrea ünnepi évfordulós cikke ismerteti a magyar emigráció nagyobb hullámainak, a szükségszerű szövetségekből hatékony politikai, ideológiai, virágzó gazdasági, lendületes kulturális tömörülésekké fejlődő magyar közösségeket, és végszávában kitér arra, hogy Amerika békés társadalmában a magyar közösségeket leginkább az asszimiláció veszedelme fenyegeti, amely ellen nehéz védekezni.

A 2020-ra tervező HAC kijelenti, hogy folytatni és fokozni szeretné az emberjogi aktivitását, és tovább támogatni a magas szintű oktatást, fellendíteni a közösségépítést. Ha figyelemmel követjük a HAC 2012 utáni tevékenységét (mind a <http://www.hacusa.org>, mind a <http://amerikaimagyarsag.com> címenek gazdag és beszédes információanyagot szerezhetünk a HAC-ról), beláthatjuk, hogy tartják magukat „ütemtervükhöz”: számos emberjogi jelentős, rangos kulturális rendezvény, diplomáciai bravúr fűződik a Koalícióhoz.

Lauer K. Edith emeritus elnök üdvözlőlevele is optimista: globális kontextusba helyezi a HAC magyar kultúra fenntartásáért, gazdagításáért vállalt küldetését.

A kötet részletesen ismerteti a Koalíció oktatási programjait, és tartalmazza támogatóinak a portréit is – megismerhetjük Charles Simonyit, a Microsoft Word és Excel programok megtervezőjét, sikeres vállalkozót, az oktatási alapítványt működtető dr. Kiss Elemért és Kiss Évát. Mellettük érdekes „mikroportrékat” közöl a HAC meghatározó tagjairól, segítőről – Ifj. Kádár Gézáról, a HAC jogi szakértőjéről, Somogyi B. Balázsról, a HAC vezetőségi tagjáról, Tom Lantosról (Lantos Péter Tamásról), aki az USA Kongresszusában hatékonyan képviselte az összmagyarság ügyeit is, Ted Horvathról, aki a HAC jogi programjainak kidolgozásában és koordinálásában játszott meghatározó szerepet, Szekeres Zsoltról, a Koalíció pénzügyi szakértőjéről és Maximilian Telekiről, aki 2004 óta látja el a HAC elnöki feladatait.

A kulturális, politikai, oktatási programok és a részletes pénzügyi jelentés előtt, amelyből kiderül, hogy a HAC 1991–2011 között több mint négy milliárd dollárból gazdálkodott, találhatunk egy kedves anekdotát is, amely az első és egyben leghíresebb „Mikulás-vacsoráról” szól: 1991-ben az Unicum likőrgyár tulajdonosát, Zwack Péter sikeres üzletembert nevezte ki az új magyar kormány egyesült államokbeli nagykövétévé. Zwack Péter pedig Kalla Kál-

mán mesterszakácsot alkalmazta a nagykövetség „chef”-jeként. Kalla első hivatalos „fellépése” olyan sikert aratott az első „Mikulás-vacsora” meghívottjai között, hogy hosszan cikkeztek róluk a vezető washingtoni lapok, és ettől kezdve az amerikai főváros „elitjének” egyik fő törekvése az volt, hogy meghívót szerezzenek a magyar nagykövetség fogadásaira.

Valószínűsítjük, hogy nem ez a kedves esemény határozta meg döntő módon Magyarország és a magyar közönség jó hírnevét, ám átlapozva ezt a gazdag dokumentumanyagot tartalmazó kötetet, megállapíthatjuk, hogy a HAC emberjogi, gazdasági, oktatási és kulturális megvalósításaiban mind a formális, mind pedig az informális tényezők nagy szerepet játszottak.

És ha úgy gondoljuk, hogy ezen „étvágygerjesztő” után mi magunk is bele szeretnénk lapozni ebbe a tanulságos volumenbe, nem kell elkeserednünk a földrajzi távolság miatt, és nem kell felkeresnünk a legközelebbi magyar konzulátus archívumát sem, mert a teljes kötet hozzáférhető a http://www.hacusa.org/hu/dl/666/completebook_web.pdf internetcímen. Olvassuk figyelemmel, hisz rólunk is szól!

2. Nagy feladatra vállalkozott a Dancs Rózsa által koordinált munkaközösség, amikor összeállította a torontói magyar közösségnek az 1938–2011-es periódust felölelő emlékkönyvét, amely mind terjedelmével, mind gazdag tartalmával lenyűgözi az olvasóit. Emellett ezen sorok papírra vetőjét amiatt is meghatotta ennek a kötetnek a kézbevétele, mert személyesen is érintett a kanadai (emigráns) magyar közösség életében, hiszen neki is – mind számtalan magyar családnak – közeli-távolabbi rokonai élnek ebben a kontinensnyi országban, és vesznek részt az ottani magyar közösség ünnepein, élík annak mindennapjait. Mikor először kezünkbe vettük a Szent Korona képével díszített, bársonyvörös borítójú volument, először lelkiismeret-furdalásunk támad, mert eszünkbe ju-

tott, hogy rég, túl rég írtunk nekik oda, az Óceánon túlra, túl rég küldtünk nekik magunkról fényképeket, és felöltött az utolsó találkozás emléke, amely túl rég volt, és amelyről arra emlékszünk a leginkább, hogy míg a hazlátogató nagybáccsikkal, nagynénikkel magyarul tudtunk értekezni, addig a velünk egy generációs unokatestvérekkel már csak nehezebben értettünk meg magunkat, hisz ők már annyira sajátos hangsúllyal beszéltek anyanyelvüket, és oly gyakran kevertek beléjük angol és francia szavakat, hogy mi, kiskamaszi figyelmünkkel nehezen tudtuk dekódolni mondataikat.

És most, hogy ennyi esztendő után egy történeti tematikájú kötet révén újra közvetlen fizikai kapcsolatba kerülök Kanadával, talán ennek a távoli élménynek a hatására is az tudatosul bennem, hogy mi, az ősi anyaföldön élő magyarok is felelősek vagyunk abban, hogy hatékonyan működik az emigránsokat leginkább fenyegető veszedelem: az asszimiláció, a magyar nyelv és kultúra „elvesztése”. Hiszen sokszor, túl sokszor hagyjuk kihűlni a családi, rokoni, baráti kapcsolatokat, a fizikai távolságok növekedésével arányosan csökken a kommunikáció intenzitása, és a törvényszerű „szétfejlődés” következményeképpen az *ottot* nem tudja táplálni az *itt*, és a személyes kötődések meggyengülésével nagymértékben csökkenhet az *ottban* az az erő, amit *hozott* kultúrája ápolására, őrzésére, fejlesztésére és átörökítésére szánhatna. Ezt a gondolatot járja körbe lírai hangú bevezetőjében Dancs Rózsa is, aki hosszú esztendőig a torontói Magyar Ház sajtóigazgatója, szomorú esemény ürügyén, a megromlott állagú torontói Magyar Ház bezárása alkalmával adja ki ezt a kötetet, hogy rögzítse az emlékezetben ennek a jelentős intézménynek több mint hét évtizedes történetét – „nem engedhetjük meg, hogy a hírét is elfújja a szél”, állítja Dancs, és a munkába meg a hitbe vetett reménnyel zárja előszavát.

Az előszó után következő, angol és magyar nyelvű szövegeket tartalmazó

lapokat pörgetve olyan információ-mennyiség szakad az olvasóra, amely-lyel nehéz egy szuszra megbirkózni, fő-
leg ha remegő kézzel tartjuk, és bizony néha könnyektől homályos szemmel azonosítjuk az ismerős neveket, né-
zük az ismerős arcokat, és olvassuk a torontói magyar közösség küzdel-
mekkel, meghasonlásokkal, de megva-
lósításokkal és sikerekkel teli történetét is. A dokumentumértékű fotóanyag be-
tekintést enged a mindennapok mun-
kától kezdve a Hungarológiai Múze-
um, a Kanadai Magyar Kultúrközpont, a Mátyás pince által vendégül látott számtalan kulturális eseményt, ame-
lyek között néptáncbemutatókat és folklórünnepélyeket ugyanúgy találunk, mint népszerű könnyűzene-kon-
certeket, rangos irodalmi felolvasóeste-
ket. A kötet dokumentálja a diplomáci-
ai és protokolleseményeket is, mint pl. Gál Kinga európai parlamenti képviselő látogatását vagy a Diane Finley miniszterasszony tiszteletére tartott fogadást, Hoffman Rózsa államtitkár vagy Pordány László nagykövet Magyar Házba történő látogatását. Emellett be-
tekintést nyerhetünk a Rákóczi Mozgó-
tábor tevékenységeibe, tájékoztatást ka-
punk annak (magyar) nyelv- és kultú-
ramegőrző szerepéről, de sok adathoz juthatunk a torontói, kanadai magyar közösség által működtetett amatőr és professzionális színjátszó csoportok-
ról, amatőr és hivatásos sportolóiról, megtudhatjuk, hogy mily nagyon érté-
kelték a kanadaiak a hagyományos ma-
gyar kézimunkákat, vagy hogy milyen elismert, világhírű Domján József-fest-
ménygyűjteménnyel rendelkezik a Ma-
gyar Ház. A dokumentumfotók révén

ellátogathatunk az azóta már sajnálatos módon bezárt Halász János könyvtárba is, amely a szerzők értékelése szerint „a magyar emigráció egyik legnagyobb és tartalmi összetételében is egyik legérté-
keőbb könyvtára”, hangulatos beszám-
olónak köszönhetően „részt vehetünk” egy Berecz András-meseesten, Tolcsvay Béla-koncerten stb...

Megtudhatjuk, hogy az 1956-os for-
radalom milyen nagy emigrációs hullá-
mot váltott ki, és az anyaországból kivándorlottak miképp gazdagították a kanadai emigráció kulturális-társadal-
mi életét. Az '56-os események köré szervezett megemlékezések fontos sze-
repet játszanak a torontói magyar kö-
zösség életében, de értesülhetünk ar-
ról, hogy a külföldi magyar közösség nagyon figyel az *otthoni* állapotokra is – így elemezték a 2006 őszén Budapes-
ten lezajlott tüntetések lefolyását, ki-
menetelét és hatásait.

Az emlékezés éltetés, erre a követ-
keztetésre juthatunk ezen gazdag, sok-
színű, számtalan eseményt rögzítő kana-
dai dokumentumkötet elolvasása után.

Végezetül pedig álljon itt a kivéte-
les adatgazdagságú kötet Dancs Rózsa által koordinált szerkesztőinek listája: Bozóky Barna, Gaál Csaba, Jordán Emőke, Mátrai Géza, Szabó Katalin és Telch György.

Reméljük, hogy a kötet nem emlék-
könyv, reméljük, hogy a kanadai ma-
gyar közösség zavartalanul folytatni tudja nyelv- és kultúramegőrző tevé-
kenységét, reméljük, hogy a következő hetven esztendő felölelő dokumen-
tumkötet kétszer ilyen terjedelmes és adatgazdagabb lesz!

Péter Árpád